

■
HARİS B. ESED EL-MUHÂSİBÎ
TEVBENİN İLK ADIMI

trc.: Muhammed Coşkun

İlk Harf yayınları, İstanbul 2012, 208 s.

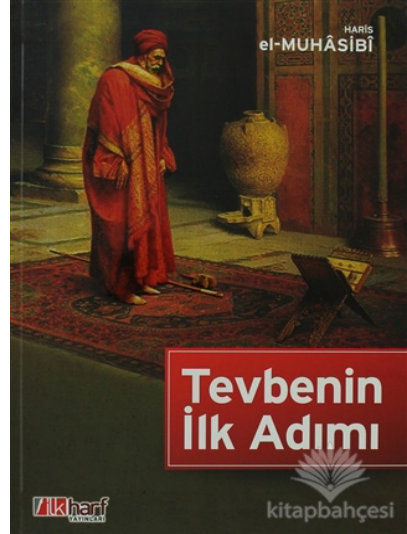
Doktora Öğrencisi

ABDULKERİM ÇAĞLAR

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

orcid.org/0000-0001-2345-6789

abdulkerimcaglar@gmail.com

Tevbe etmeyenler var ya! İşte onlar zalimlerin ta kendileridir (Hucurat 49/11)

Tevbenin İlk Adımı adıyla tercüme edilen eser Haris b. Esed el-Muhâsibî'nin (v. 243/ 857) içerik itibariyle benzerlik gösteren üç risalesinden oluşmaktadır. Bunlar kitapta yer alış sırasına göre; *Bed-ü Men Enâbe İllallaâh* (Tevbe'nin İlk Adımı), "*el-Kasdu ve'r-Rucû'u İllallâh* (Tevbe ve Allah'a Yöneliş) ve *Şerhu'l-Ma'rife ve Bezlu'n-Nasîha* (Marifet ve Nasihat) isimli risalelerdir. Çeviri eser, adını ilk risaleden almaktadır.

Eser Muhammed Coşkun tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. Mütercim ilk iki risalenin çevirisinde Abdulkadir Ahmed Atâ'nın tahkikini esas aldığını belirtmiştir. Son risalenin tercümesinde ise Salih Ahmed eş-Şâmî tarafından yapılan tahkikli neşri esas almış olmakla beraber, Ebu Meryem Mecdî Fethi es-Seyyid tarafından yapılan neşri de göz önünde bulundurduğunu ifade etmiştir. (s.10) Mütercim Esere isim olarak birinci risalenin ismi olan *Tevbe'nin İlk Adımı* ismini koymuştur. Yoğun olarak nefis terbiyesinden bahseden eserde Muhasibi tövbeyi nefis terbiyesini de kapsayacak şekilde tanımlamaktadır. Yazara göre; günahlardan arınma ancak nefisle uzun süre mücadele edip nefsi terbiye ettikten sonra gerçekleşir. Kapak resmi olarak derviş resminin seçilmesi eserin içeriğine uygun bir seçim olmuştur.

Yazar, eserde soru-cevap yöntemini kullanmıştır. Konuları açıklarken zaman zaman ayet, hadis ve ilk dönem zahitlerinin görüşlerini de aktarmıştır. Eserde ağırlıklı olarak tövbe, Allah'a yönelme, zühd, vera', murakabe, marifet, nefisle mücadele, nefsin kötülüklerini tanıma ve onu hesaba çekme gibi konuları ele almıştır.

Yazar birinci risalede; marifetullah, nefis terbiyesine azmetmek, hidayete erme çabası, tövbe ve tövbede sadakatin belirtileri, hüzn ve korku, şükür, havf ve recâ, konularını ele almıştır.

Yazara göre; Allah'a ulaşmak isteyen müridlerin atacağı ilk adım kendilerine lütfedilen uyanma ve dikkat kesilmedir (marifettir). Bu uyanma sayesinde mürid nefsinde ilahi rızaya uygun şeyleri talep eder ve onları elde edene kadar mücadelesini sürdürür. (s.34-35) Mürid nefsinin kınayarak, azarlayarak, öğüt vererek, hesap vereceği günü hatırlatarak, İlahi

azapla korkutarak, namaz kılarak, nefsinin aç ve susuz bırakarak, sadaka vererek ve birçok helal şeyi dahi terk ederek nefsiyle mücadele etmelidir.

Yazar ikinci risalede tövbenin ve Allah'a yönelmenin başlangıcı, fetret (Gevşeklik), nefis muhasebesi, hevanın kalpten temizlenmesi, düşmana (Şeytana) karşı müdafaa ve muhalefet, hayata karşı zühd, insanların zühd dereceleri, insanlardan, makam-mevki ve şan-şöhretten uzaklaşma, dünyanın övülmeye ve yerilmeye layık yönleri, ibadetten mutluluk duymak, marifetin kalbe doğması, kalp temizliği, hikmet, kalbin itikadı, nefsin vesvesesi hüznü, Allah'ın kuluna olan muhabbeti ve muhabbetullah ehlinin Allah korkusu konularını işlemiştir. Yazara göre, tövbe edip Allah'a yönelen kişinin ilk planda yapması gerekenler şunlardır: Günah işlemeyi terk etmek ve kalpte dahi buna yer vermemek, insanlarla ve Allah'la ilişkisinde münafıklık yapmamak, haklıya hakkını teslim etmek, zulme karşı durmak, Allah'a ve kullara karşı tüm görevlerini yerine getirmek, başkalarına yaranmak için her görüşe evet dememektir.(s. 49-50) İnsan İlahi rızaya ulaşmak için daima nefsinin kontrol ve muhasebe etmelidir. Dünya sevgisinden, şöhretten, makam ve mevkiden uzaklaşmalıdır. Kalp temizliği; şehvetleri kesmek, ruhsatlara meyletmemek, Allah'ın affediciliğini bahane etmemek, az yiyip içmek ve helal lokma yemekle olur. Ayrıca yazar bu bölümde vera, zühd, akıl, sadakat, ihlâs, riya, ucub, sabır, rıza, marifet, murakabe, hayâ, zerafet i'tibar kavramlarını tanımlamıştır.

Üçüncü risale olan *Şerhu'l-Ma'rife ve Bezlu'n-Nasiha* (Marifet ve Nasihat) adından da anlaşılacağı üzere; Marifet Kitabı ve Nasihat Kitabı başlıklı iki bölümden oluşmaktadır.

Marifet Kitabı; marifetin tanımının yapıldığı mukaddime ve marifetin kısımlarının anlatıldığı iki bölümden oluşmaktadır. Marifet; Allah'ın insana şah damarından daha yakın, insan rızkını veren, insan üzerinde mutlak kudret sahibi, her zaman insanı görüp gözetken, mülkünde ortağı dengi ve benzeri olmayan, va'dinde hak olan, kullarının dualarına icabet eden, tövbeleri kabul eden, müjdelediği nimetleri mutlaka veren, uyardığı azabı ise dilediğine tattıran, sonsuz rahmet sahibi, her şeyi bilen, işiten, sonsuz izzet sahibi ve hâkim olduğunu yakinen bilmektir. Marifet dört kısımdır: Allah'ı, Allah'ın düşmanı olan şeytani, kötülüğü emreden nefsi ve Allah'a kulluğu bilmektir.

Yazar Nasihat Kitabında; salıkların göstermesi gereken ameli ve ah-

laki nasihatlere yer vermiştir. Bunlar uzuvların haramdan muhafaza edilmesi, tevazu, nefis ve şeytana karşı dikkatli olmak, niyette ihlas, tövbe, sahabelerinin yolunun izlenilmesi, Allah'a sığınılması, nefse muhalefet, susma ve tefekkür, istikamet, îsar, zikir ve şükür, dost seçimi, kalbin afetlerden arındırılması, keramet iddiacılarından ve bidatlerden uzak durulmasıdır.

Eser nefis terbiyesiyle ilgili pratik bilgiler vermesi ve ilk dönem zühd anlayışını aktarması açısından önemli bir çalışmadır. Eserin sonuna eklenen dizin konuyla ilgili araştırmalarda kolaylık sağlamaktadır. Mütercimmin tercümede sade, açık, anlaşılır ve akıcı bir üslup kullanması okumayı kolay hale getirmektedir.